

פסק הלכה

מאת הגאון הגדול רבי חיים יוסף דוד ווייס שליט"א

דומ"ץ קיט"ל דסאטמאר אנטווערפן - בעל "ויען דוד"

בהחייב לשמוע בקול הרופאים וחוקי המדינה בעת המגיפה

ב

והנה בשו"ת חת"ס (ח"מ סימן ק"ה) כתב וז"ל, היכא לאיכא למיחש לסכנתא, שאנחנו דריס ביניהם ויוסיפו שגאה ותחרות, ויאמרו כי דמו של עכו"ם קל בעינינו וכו', ועוד ברוב מקומות הרופאים הם גוים, ויותר בעיניהם דמן של ישראל, ואולי בש"ס נמי לא אמרו אלא בימיהם שלא היה שכיחי תערוכות ישראל וגוים וכו', וגדולה מזה התירו כביבוי לדיקה אפילו יוצאת מצית גוי, שאין סכנה לישראל מחמת יציאת האש, מ"מ אם לא יסייע לכבות יבא לידי סכנה, ועיי"ש בד"מ ובתה"ד בפנים, אע"ג דלכאורה גם אם יכול להתנצל ולומר אתון ללא מנטרי שבתא לא מחללינן וכו', לא סמכינן אפירוקא לסכנתא, כי נשתנו העתים עכ"ל.

ג

ובשדי חמד (כללים מערכת המ"ס כלל קמ"א) דן באיזה ענין שרינן משום איבה עיי"ש, והנה בנד"ד שאין אורך לחילול שבת או לעבור באיסור, מהיכי תיתי לזלזל בזה, (ובפרט בזמננו, כל הנעשה בצינעה מפרסמים ע"י האינטערנעט"ט וכו'), ולגרוס בזה שגאה לישראל.

ד

וברגע נודעתי שכבר פירסמו והראו בוידיא"ו איך שהיהודים גורמים להמחלה שתתפשט ע"י שעומדים לפופים בלויות, וד"ר ר' דניאל ראטה נ"י מליקווד, בעמח"ס רפואה בשבת, העיר, שהאחיות צביה"ח עלולות

לכבוד ידידי הררה"ח העסקן המפו'

מה"ר אשר אנשיל גראד נ"י

אחדש"ה,

במה שמעורר כ"מ על שבלאנדאן עיר הבירה, מתקבצים אנשים לתפלות בציבור נגד הוראות הרופאים, אשר פרסמו דעתם שמסכנים נפשות עי"ז, ופעמים זה גם נגד החוק, ובכמה לוויות ל"ע היו ציבור של עשרות אנשים שהרבה מהם לא עמדו במרחק של שני מעטער, ושאלתם דעתי בזה.

תשובה: יש לדון בזה מכמה דברים, (א) מלא תעמוד על דם רעך, (ב) צדינא דמלכותא, (ג) משום חילול השם, (ד) משום איבה, ובזה אתחיל.

א

משום איבה

ברמ"א (או"ח סימן של"ד סעיף כ"ו) וז"ל, וכל הדינים הנזכרים צדיני הדלקה ה"מ בימיהם, אבל בזמן שאנו שרויין בין אינם יהודים, כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל, שמוותר לכבות לדיקה בשבת, משום דיש בה סכנת נפשות, והזריז הרי זה משובח וכו', אבל בחשש סכנת ספק מותר לכבות אפילו הדליקה צדיחו של עכו"ם, וכן נוהגין (תה"ד סימן נ"ח והג"א וכו') עכ"ל, ובמשנ"ב (ס"ק ע"ד) וז"ל, ועדיף להודיע זאת ברבים דמוותר לכבות, פמ"ג עכ"ל, ובשבת ההיתר רק משום חשש סכנת נפשות, עיין במשנ"ב (שם ס"ק ע"ב) דכשהדליקה מתגברת חוטפים ושוללים, ואין אדם מעמיד עצמו על ממונו.

בהחייב לשמוע בקול הרופאים וחוקי המדינה בעת המגיפה

ח

משום דינא דמלכותא

קיי"ל דדינא דמלכותא שייך רק לתקנת המדינה, וז"ל הרמ"א (ח"מ סימן שס"ט), ללא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש הנאה למלך, או שהוא לתקנת בני המדינה וכו' (מהרי"ק שורש קפ"ז) עכ"ל, וע"ע בסמ"ע (שם ס"ק כ"א), והטעם דעל מנת כן ניתן להם לדור בארצם, עיין מש"כ (בח"ב סימן ר"ל), ובגדון התדבקות של המחלה, בודאי בידם להחליט מה אסור ומה מותר.

עיין בשו"ת חת"ס (סימן שי"ד ד"ה אמנס) וז"ל, דדינא דמלכותא מה"ת בלי ספק עכ"ל, והגם דיך ע"ז חולקים, עיין בית שמואל (סימן כ"ח סק"ג), ובשו"ת בנין ליון (סוף סימן ט'), ובשדי חמד (כללים מערכת הדל"ת אות נ"ז), הגי מילי לענין קנין אי מועיל מה"ת, משא"כ לעצור על חוקי המדינה, ובאצני מילואים (שם סק"ב) שהוא מה"ת.

ט

משום לא תעמוד על דם רעך

בבר כתבתי דסמכינן ארופאים באיסורים חמורים, כ"ש בנד"ד, וזה מומחיותם, והמליאות הראה דבמקומות שקיימו ההפרדה, (כגון פה בעלגיא) בס"ד, כמעט לא נפקד ממנו איש, ומהיכי תיתי לסכן זולתו בספק או בספק ספיקא, ואפילו בספק מני אלה, מלבד שצובר על ואהבת לרעך כמוך, לא תרצה, ואפילו אם רק מזיקו ובגרמא, אפילו נזק ממון אסור לגרום, ובגרמא (ובבא בתרא דף כ"ב ע"ב), ועכ"פ הזלזול וההתרשלות בכל זה אין לך עון גדול מזה, ואשרי אותם הרבנים המזהירים על כל זה.

והגני דו"ש וכו"ס

חיים יוסף דוד ווייס

היוצא לנו מהנ"ל:

צריך למנוע מפעולות לעבור על דינא דמלכותא, ושיוכל לגרום איבה, חילול השם, וספק ספיקא בפקוח נפש.

לגרום מיתת יהודים מחמת זה, ושוטר אחד פירסם דמחמת זה יש להרגם ע"י פילון (באמצ"ע) ועוד, ובאמת בארה"ב כבר התחילו להעליל שבנ"י אשמים בזה, שהם מתחברים בחבורות וכדומה.

ה

משום חילול השם

היות שהדבר אסור עפ"י הלכה, כדלהלן, ושעוצרים על חוקי המדינה, (עיין להלן לענין דינא דמלכותא), עיין מש"כ (בח"ב סימן פ"ד) משו"ת חת"ס (חאו"ח סימן נ"ט), דכשאומרים ישראל לא מנטרי שבתא (שם אות ב'), יש בזה חילול השם, ואיסור חילול השם הוא גם בפני עכו"ם, מגמרא (בבא קמא דף קי"ג ע"א), ומפסוק (יחזקאל ל"ב) ויחללו את שם קדשי אשר חללוהו בית ישראל בגוים וגו', ופירש"י (ד"ה ויחללו) השפילו את כבודי, ומהו החילול, באמור אויביהם וכו' עכ"ל, ושם (כב) לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר באתם שם וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגוים אשר חללתם בתוכם, ועיין עוד שם מש"כ משו"ת ערוגת הבושם (סימן מ"א אות ח'), ומשו"ת מהר"מ שיק (סימן ק' ד"ה והגה).

ו

והנה בגמרא (יומא דף פ"ו ע"א), אצל מי שיש חילול השם בידו אין כח בתשובה לתלות ולא ביה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר וגו' אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון היכי דמי חילול השם וכו', אצ"י אמר כדתניא ואהבת וגו' שיהא שם שמים מתאהב על ידך וכו' ע"כ.

ז

והנה כל הדוגמאות שהובאו בגמרא שם, אין להם ערך להחילול השם בנד"ד, באמרם שיהודים גורמים שימותו, ומי יהיו להתחבר לעדה המזלזלים בזה, ונאמר סורו נא מעל אהלי האנשים וגו' (שבעות דף ל"ט ע"א).